

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889.   **Andra Kammaren.**   **N:o 30.**

Lördagen den 6 April

kl. 7 e. m.

§ 1.

Till fortsatt föredragning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; dervid i ordningen först förekom

Punkten 24.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att två ålderstillägg, hvarterda à 500 kronor, måtte från fjerde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg få tilläggas regementsintendenterna att utgå, det första efter 5 och det andra efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring i befattningen, och hemställde utskottet under denna punkt,

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.*

“att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att ett ålderstillägg å 500 kronor må från fjerde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg få tilläggas regementsintendenterna att utgå efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring i befattningen.”

Efter uppläsande häraf anförde:

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Statsutskottet har ganska välvilligt behandlat denna fråga, och man skulle ju därför, må det tyckas, kunna vara nöjd med det förslag utskottet framställt; men då jag har tillrådt Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga nu ifrågavarande förslag, har det naturligtvis skett därför, att jag efter moget öfvervägande ansett, att regementsintendenternas ålderstillägg borde bestämmas på sätt Kongl. Maj:t nu föreslagit, och följaktligen kan jag, oaktadt den välvilja utskottet, såsom jag nyss nämnde, ådagalagt vid denna frågas behandling, icke annat än hemställa, att kammaren måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t här föreslagit.

Angående
ålderstillägg
till regem-
entsinten-
denterna.
(Forts.)

Att regementsintendenterna påtagligen äro för klen afönade, har ju också utskottet erkänt, och detsamma har af arméförvaltningen och generalintendenten icke mindre än fyra särskilda gånger framhållits. De fleste regementsintendenter äro officerare, som år efter år stå qvar i sina respektive regementen derför att de hoppas få en bättre ställning och anse, att det icke kan vara möjligt annat än att landet skall finna det vara med god hushållning förenligt att gifva så viktiga uppbördsmän en bättre aflöning. Få de icke någon förbättring i sina lönevilkor, så gå de tillbaka till sina officerstjänster. Ja, det gör ju ingenting — kan man säga — ty dessa tjänster blifva då besatta med andra personer. Ja, det är visserligen sant, men om de icke hade väntat att få bättre aflöning, skulle flere redan hafva lemnat regementsintendentstjänsten och återgått till sina platser vid regementena, och för mycket ombyte härvid är ej bra. År 1880 föreslog arméförvaltningen att regementsintendenterna skulle erhålla dagaflöning och tjänstgöringspenningar lika med officerare, och dessa förmåner skulle då för intendenterna vid rotehållsregementena belöpa sig till 1,080 kronor. Här har Kongl. Maj:t nu tänkt sig, att samma löneförbättring skulle komma regementsintendenterna till del, men på ett annat och, som jag tror, riktigare sätt. Erfarenheten har nemligen visat, att den lön de nu hafva, 2,800 kronor, är tillräcklig för att locka ganska dugligt folk, vanligen löjtnanter, som tjenat i 10, 12 eller 15 år, att gå öfver till dessa tjänster, på hvilka de i alla fall hastigare få en inkomst, hvarmed de tro sig kunna försörja sig och sina familjer. Men när de sedan tjenat i 10 à 15 år såsom regementsintendenter utan att erhålla någon ökning i sina löneförmåner, så finna de, att de handlat dumt, och gå tillbaka till sina officerstjänster. Jag tror derför, att det är bättre att låta ifrågavarande tjänstemäns löner småningom stiga, såsom ju fallet är med löner i allmänhet, än att genast gifva dem en större lön än som behöfves för att staten skall få folk till dessa tjänster. Enligt mitt förmenande vore det derför ganska riktigt att gifva regementsintendenterna ålderstillägg, i likhet med hvad som redan skett i fråga om öfriga civile embets- och tjänstemän, och derför har jag också tillstyrkt Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen, att två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor, måtte få tilläggas regementsintendenterna, det första efter 5 och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

På grund af hvad jag nu yttrat vågar jag fortfarande hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Johansson i Esset: I departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet, hvilket yttrande äfven finnes intaget i utskottets betänkande, äro så goda skäl framlagda för det nu ifrågavarande förslaget, och saken så klart utredd, att knappast något kan vara att tillägga. Utskottet vill icke heller förneka, att regementsintendentstjänsterna äro förenade med stort ansvar. Det är nu också sant. Utskottet erkänner jenväl, att de göromål, som åligga regementsintendentstjänsterna, numera, sedan förvaltningsdirektionernas uppgift år 1880 blifvit utvidgad, i allmänhet torde taga största delen af dessa

tjenstemäns tid i anspråk. "Men", säger utskottet, "då regementsintendenternas löner bestämts under en tid, då lefnadsvilkoren betingade högre kostnader än nu, har utskottet ansett desse tjenstemäns behof af löneförbättring genom att tillägga dem allenast ett ålderstillägg efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring skäligen blifva tillgodosedt". Jag är emellertid utskottet tacksam för erkännandet, att ifrågavarande tjänster äro förenade med stort ansvar, likasom för benägenheten att åtminstone i någon mån vilja förhjelpa regementsintendenterna ur den brydsamma ställning, i hvilken de från början blifvit försatta.

Beträffande utskottets uttalande, att tjenstegörömmålen i allmänhet upptaga största delen af regementsintendenternas tid, vill jag upplysa, att åtminstone vid indelta armén icke finnes någon enda regementsintendent, som icke behöfver biträde. Detta förklaras deraf, att desse tjenstemän äro de, som i första rummet fått öfvertaga regementskrifvarnes alla görömmål jemte största delen af de skyldigheter, som förut ålegat mönsterskrifvarne, och en del af regementskommissariernas arbete, hvilket sistnämnda blott till någon del blifvit öfverflyttadt på de nuvarande förrädsförvaltarne. Det är således uppenbart, att med ifrågavarande tjänster äro förenade många görömmål.

Hvad angår det framställda skälet, att lönen bestämdes så sent som 1875, så är visserligen så förhållandet, men den omständigheten bör väl icke tillmätas så stor vikt, ty såsom herrarne veta, så funnos 1875, då lönen bestämdes, icke några regementsintendenter. De tillkommo först långt senare. Det reglemente, som omfattar den ekonomiska förvaltningen vid armén, utkom den 9 april 1880, samma år den 24 september utnämndes regementsintendenterna, och den 1 oktober började reglementet att tillämpas. Det är ju alldeles klart att vederbörande år 1875, då lönen bestämdes, icke kunde veta hvilken omfattning regementsintendentstjänsterna skulle komma att taga. Det är visserligen sant, att vid värfvade armén tillsattes befattningarna tidigare, men äfven dessa tillsattes först efter 1875, några likväl redan från 1876 års början.

Såväl arméförvaltningen som Kongl. Maj:t kom dock rätt snart att inse att ett misstag — jag kan gerna säga det — var begånget. Då arméförvaltningen redan 1878, d. v. s. till 1879 års riksdag, gjorde framställning om löneförhöjning åt regementsintendenterna, omnämnde dåvarande departementschefen förhållandet i statsverkspropositionen, men gjorde icke något vidare deråt. Jag skall be att få uppläsa hvad han yttrade: "Af skäl", säger han, "som framställts i underdånigt betänkande den 23 november sistlidet är angående den ekonomiska förvaltningens ordnande vid indelta armén och Verulands fältjägarecorps, har arméförvaltningen ansett sig böra i underdånighet föreslå dels förhöjning i aflöningsförmånerna för regementsintendenterna vid armén, dels ock att vid Smålands grenadierbataljon och Verulands fältjägarecorps, hvarest intendents aflöning icke finnes anvisad, måtte anslås dylik aflöning". Och sedermera säger departementschefen: "Då emellertid Eders Kongl. Maj:t ännu icke fattat beslut om det nya ordnandet af den ekonomiska förvaltningen vid indelta armén och Verulands fältjägarecorps, hvartill förslaget, som först nyligen blifvit

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

Angående
ålderstillägg
till regem-
entsinten-
denterna.
(Forts.)

af arméförvaltningen afgifvet, ännu icke kunnat undergå vederbörlig beredning, och då således ännu icke kan tagas en säker öfverblick öfver omfånget af regementsintendenternas blifvande verksamhetsområde, får jag, som visserligen hyser den förmodan, att en aflöningsförhöjning måste för regementsintendentsplatserna beredas, om dessa skola kunna med fullt lämpliga personer besättas, dock i underdånighet föreslå, att denna arméförvaltningens nu föreliggande hemställan icke måtte föranleda någon nådig åtgärd". Till 1880 års Riksdag framställde arméförvaltningen alldeles samma förslag, hvilket står intaget i statsverkspropositionen för år 1880. Det lyder:

vid indelta armén	
lön	kronor 3,500
tjenstgöringspenningar	" 1,000
dagaflöning under mötena...	" 240 4,740

och yttrade dåvarande departementschefen, "att — i betraktande af regementsintendents ställning både såsom uppbördsmän för alla de medel, hvilka för regementets och dess beväringmanskaps flerfaldiga behof utginge, och såsom kontrollant öfver stamtruppens och beväringmanskapets persedelförråd, uti hvilket dubbla kall ett drygt ansvar honom åläge — det vore ur synpunkten af det allmännas intresse nödigt att tillse, det nämnde tjänsteman beredes en aflöning, tillräcklig för hans betryggande mot ekonomiskt obestånd, äfven när han hade familj att underhålla; att i denna fråga särskildt måste bemärkas, att, till säkerhet för kronan, regementsintendent icke borde tillåtas att med denna sin befattning förena någon annan allmän eller enskild syssla eller utöfva någon affärsverksamhet; att, med afseende å dessa omständigheter, regementsintendents aflöning tydligen borde rättas efter de för kassaförvaltare i allmänhet i jemförlig ställning tillämpade grunder" o. s. v. af samma gynsamma slag; och föreslog departementschefen Riksdagen att bevilja för regementsintendenterna vid indelta rotehållsregementen tjenstgöringspenningar af 900 kronor till hvardera samt af 400 kronor för hvardera vid det indelta kavalleriet och rusthållsregementena jemte dagaflöning under mötestiden. Emellertid var, såsom man vet, Riksdagen icke särdeles benägen mot regementsintendenterna på den tiden. Det var ännu då i friskt minne, att de gamla regementsskrifvarne hade från en del regementen afgått med man kan gerna säga oskäligen höga pensioner, och detta gjorde att Riksdagen afslog framställningen. Sedan har, såsom af yttrandet till statsrådsprotokollet synes, arméförvaltningen ytterligare ett par gånger föreslagit löneförbättring åt regementsintendenterna. Det framgår häraf tydligen, att, då lönen 1875 bestämdes, göromålen icke beräknades blifva af den omfattning, som de faktiskt blefvo. Ty då skulle icke aflöningen satts lägre än för en kapten. Aflöningen för en kapten, med hvilken regementsintendenten är likställd, bestämdes i 1875 års lönestater till 2,800 kronor i lön, 400 kronor i tjenstgöringspenningar och 3 kronor om dagen under mötestiden. Han uppbar derjemte, sedan några år tillbaka, 540 kronor i traktamente för den nya beväringinskrifningen. Detta gör sammanlagdt öfver 1,100 kro-

nor mer än aflöningen för en regementsintendent, som blott har sina 2,800 kronor, inga tjänstgöringspenningar, ingen dagaflöning.

Vidkommande den betydliga uppbörd, som af regementsintendenterna handhafves, ber jag få nämna, att enligt en i arméförvaltningen upprättad uppgift för 1888 — den är uppgjord af en tjänsteman der och således alldeles officiell — regementsintendenterna vid den värfvade armén då hade en uppbörd af 640,395 kronor 10 öre och vid den indelta armén af 366,653 kronor 47 öre hvardera, hvilket i det närmaste utgör i medium en uppbörd af 430,000 kronor på hvarje regementsintendent i armén. I sanning en stor siffra. Dertill kommer handhavandet af en del enskilda kassor, som i allmänhet regementsintendenterna förvalta vid regementena, så att man mycket väl kan säga, att hela uppbörden för en regementsintendent i medeltal per år uppgår till 450,000 kronor. Om man jemför regementsintendenternas aflöning med närmast motsvarande civile tjänstemäns, så finner man att dervid råder en ofantligt stor olikhet. Om man t. ex. jemför regementsintendenterna med tjänstemännen i arméförvaltningen, kan en regementsintendent närmast förlikas med en kamrerare eller kassör. Kamreraren i arméförvaltningen har, efter erhållna ålderstillägg, en aflöning af 5,500 kronor, kassören likaledes 5,500 kronor samt dessutom 500 kronor i misräkningspenningar, tillsammans 6,000 kronor. En revisor och en bokhållare har 4,000 kronor. Om man vidare går till tjänstemännen i riksbanken, har en tjänsteman i fjerde lönegraden 6,000 kronor, en i tredje lönegraden 5,200 kronor. Går man derefter till landsstatens tjänstemän, uppgår kronofogdens lön, inberäknadt 300 kronor till expenser, till 4,800 kronor, räntmästarens till 4,500 kronor, och en häradsskrifvares aflöning kan i medeltal räknas till 4,500 kronor. Vi se således, att desse tjänstemän hafva betydligt större aflöning än regementsintendenterna.

För att kunna jemföra en kronofogdes och en regementsintendents uppbörd har jag förskaffat mig uppgifter från trenne län, och deraf framgår, att i Elfsborgs län belöper sig uppbörden på hvarje fögderi till 127,432 kronor 65 öre och i ett annat, nemligen Vermlands län, till 80,344 kronor 75 öre för hvarje fögderi. Således hafva regementsintendenterna åtminstone tre gånger så stor uppbörd.

Bland herr krigsministerns motiv för ålderstillägg åt regementsintendenterna framhålles också, att det gifvits exempel på, att en och annan regementsintendent återgått till sin officersbeställning. I dessa dagar har återigen så skett, i det en af arméns mest framstående intendent blifvit transporterad till batterichef vid ett artilleriregemente. Till bevis på att regementsintendentstjänsterna icke äro så eftersökta som andra tjänster, vill jag nämna, att under innevarande år tvenne sådana beställningar varit lediga, nemligen vid Södermanlands och Elfsborgs regementen, och att det blott varit en sökande på hvartdera stället. Hade det varit så, att de sökande tillhört regementena förut, varit aspiranter der, så vore detta förhållande icke så mycket att förundra sig öfver; ty då lönar det ofta icke mödan för någon annan att söka tjänsten. Men så är icke förhållandet. Vid Södermanlands regemente söktes tjänsten af en löjtnant vid andra lifgrenadierrege-

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

Angående
ålderstillägg
till regem-
entsinten-
denterna.
(Forts.)

mentet och vid Elfsborgs regemente, der befattningen tillsattes för-
liden fredag, af en gotländing.

Jag tror att något mera icke behöfver tilläggas i saken, öfver-
tygad som jag är att kammaren behjertar den.

Jag har velat uttala detta, men då jag på sitt sätt är partisk i
frågan, vill jag icke framställa något yrkande.

Herr Lasse Jönsson: Man har visst icke velat förneka, att
med dessa platser är förenadt mycket arbete och stort ansvar. Men
den jemförelse med andra tjänstemän, som den siste talaren gjort,
håller icke riktigt streck, ty det är väl bekant, att regementsinten-
derna kunna bo på landet och följaktligen hafva mindre lefnadskost-
nader än intendenterna vid de värfvade regementena, som ovilkorligen
måste bo i stad. Det är visst icke samma förhållande med dem, som
med en del tjänstemän talaren nämnde, nemligen i arméförvaltningen
och riksbanken m. m. Häradsskrifvarne måste skaffa sig minst ett
eller två, till och med ibland ända till tre biträden och hafva således
i alla händelser vida mer skrifveri än regementsintendenten. Dertill
kommer ock, att regementsintendenterna kunna få sina platser vid
ganska tidig ålder och redan såsom underlöjtnanter. Icke heller är
det så ondt om sökande till dessa platser, som han velat låta påskina.
Om det ock någon gång inträffat, att det funnits endast en sökande
till en plats, kan det ha berott på, att andra vetat, att denne sökande
varit sjelfskrifven till platsen, och de därför ej brytt sig om att söka.
Huru man än betraktar saken, så tror jag alltså, att man kan låta
utskottets förslag gå, då det icke är någon brist på sökande och
dugliga sökande. Jag tager mig därför friheten yrka bifall till ut-
skottets förslag.

Herr Nilson från Ystad: Herr talman, mine herrar! Talaren
på elfsborgsbänken försökte genom siffror belysa den stora uppbörd,
som regementsintendenterna hafva, i det att den samma utgör för de
9 värfvade regementena omkring 690,000 kronor och för de 30 in-
delta regementena uppgår till omkring 330,000 kronor årligen. Det
är den kontanta uppbörden. Men sedan kommer en stor ansvarsskyl-
dighet för intendenterna dessutom. Intendenterna hafva nemligen i
andra hand ansvaret för den materiel, som finnes vid deras regemen-
ten, och denna belöper sig till milliontals kronor för hvarje regemente.
De persedlar, som i materialförråden förvaras, ligga icke utan tillsyn
från det ena mötet till det andra, från det ena året till det andra.
De skola skötas, vårdas, vädras och hållas kompletta, och detta inne-
bär ett mycket stort ansvar. Som vi veta, stå regementsintendenterna
dessutom, såsom nämndes nyss af min kamrat på elfsborgsbänken, i
beroende förhållande till chefsexpeditionen. Då därför talaren på
skånebänken nämnde, att regementsintendenterna kunna bo hvar helst
de vilja, så är det visst icke förhållandet. Ty jag ber att få upplysa
derom, att regementsintendenterna mycket ofta tjänstgöra i chefsexpe-
ditionen, och att regementschefen därför också har rätt att fordra att
de skola vara boende på samma plats, dit chefsexpeditionen blifvit

förlagd. Dessutom hafva regementsintendenterna, åtminstone i Skåne, skyldighet att utdela vederbörliga pensioner, och det icke allenast sådana, som utgå från Vadstena krigsmanshuskassa, utan äfven dem, som utgå från de enskilda pensionskassorna, hvilket är förenadt med mycket besvär och är ett plus i regementsintendenternas tjenstgöring.

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

Vi hafva från början af regementsintendenturens uppkomst lyckats skapa en regementsintendentur, som icke lemna något öfrigt att önska. Då synes det också vara önskvärdt, att man söker bibehålla hvad som finnes och icke försämra det. Men jag föreställer mig att, om denna billiga begäran af två ålderstillägg icke bifalles, vår regementsintendenturcorps skall gå bort, och att det skall blifva svårt att rekrytera densamma. — Vi hafva vid flera tillfällen sett, att när någon plats blifvit ledig, har icke infunnit sig mer än en sökande. Aspiranter funnos väl till en början till ett antal af 25 stycken. Men deraf hafva försvunnit omkring $\frac{2}{3}$, så att, efter hvad jag hört från ganska säkert håll, icke mer än 6 à 7 stycken finnas kvar. Men huru skall man rekrytera vår intendenturcorps med ett så litet sökande antal, i synnerhet som de börja söka sig tillbaka på sina regementen igen och sålunda komma i tur till militär tjenst.

Utaf hvad jag här erinrat om, synes med ett ord framgå, att intendenturtjensternas göromål icke äro så lätta nu mera som vid den tid, då dessa platser inrättades. Sedermera hafva dessa platser försämrats ändå mera i följd af andra omständigheter. Till en början hade tjenstemännen utsigt att kunna avancera till högre platser inom intendenturen. Men genom Riksdagens åtgärd 1886 eller 1887 att afslå Kongl. Maj:ts framställning om inrättandet af en fältintendentur, finnes icke något tillfälle för advancement, utan de få stanna kvar på sin plats, inskränkta till den lön de en gång erhållit af 2,800 kronor. — Jag tycker dock att det är något för litet, i jemförelse med deras ansvarsfulla åligganden. Jag har i min hand siffror, hvilka visa storleken af den kontanta uppbörd, som tillkommer en hvar af dem, och dessa siffror uppgå till högst betydande belopp; och dessutom hafva de, såsom jag likaledes förut nämnt, ett till milliontals kronor uppgående ansvar för materielen på mötesplatserna eller vid fälttjenst-öfningarna.

På grund af dessa förhållanden, "då regementsintendenterna, med sin ansvarighet för medel, persedlar och materiel, till årliga belopp och värden, endast vid bataljonerna understigande en million kronor, äro betydligt svagare aflönade än motsvarande civile tjenstemän (exempelvis kronofogdar och häradsskrifvare), då regementsintendenternas aflöning nu mera i de flesta fall med öfver 1,000 kronor understiger kompani-, squadrons- och batterichefernas, då det måste vara i statens eget intresse att genom en aflöning, motsvarande i någon mån göromål och ansvar, söka förvärfva sig skickliga och dugliga regementsintendenter och då 1,000 kronors, efter hand inträdande, löneförhöjning torde vara den minsta löneförbättring, som uti omhandlade syftet bör ifrågakomma, samt jmväl den lämpligaste formen för en dylik, synes Riksdagen genom bifall till den kongl. propositionen böra lemna vederbörande tillfälle att upprätthålla en institution, som vid

Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)

dess införande olyckligtvis underskattats så väl till sin vikt som till af den samma beroende göromål och arbete samt därför också tillmättes otillräckliga löneförmåner.“

Med anledning af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition och vill dessutom rigta en vördsam anhållan till kammaren att taga i beaktande det allt jemt ökade arbete våra regementsintendenter fått.

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag skall börja der den siste talaren slutade, då han framhöll den otillräckliga aflöning, som desse regementsintendenter skulle hafva. Om herrarne se efter, skulle desse regementsintendenter efter utskottets förslag få en årlig inkomst af 3,300 kronor, då de nemligen fingo i lön 2,800 kronor och 500 kronors ålderstillägg. Och dessutom har sagts i utskottets motivering — och det är antagligt att Kongl. Maj:t skall beakta det och komma fram med förslag derom — att de kunde få en dagaflöning af 3 kronor om dagen under den tid af 60 dagar då mötena pågå, och då är man uppe till 3,480 kronor. Dessutom skulle de få en pension, beräknad efter 3,300 kronor. Men jag hemställer till herrarne, huru många tusen människor det är här i landet, som icke få draga sig fram med mindre inkomster än så. Det är alldeles orimligt att på detta sätt framhålla exempel, det ena efter det andra, så snart det är fråga om att söka bereda högre aflöning åt någon viss tjenstemannaklass, och så genom jmförelse söka ådagalägga, att den ene icke är så bra aflönad som den andre. — Vi veta alla att det finnes flere tusentals människor, ja den stora mängden af landets inbyggare, som arbeta från morgon till qväll, men som få nöja sig huru de kunna och icke ha någon lön ens på 3,000 kronor, ja icke en tiondedel deraf om året. Jag tycker herrarne borde kunna inse, att det icke kan gå an på det sättet söka pressa upp tjenstemännens löner gång efter annan, ty det skall väl finnas en gräns i det afseendet.

Här har talats om otillräckligheten af lönen. Men lönens tillräcklighet eller otillräcklighet, det beror på huru hvar och en meniska hushållar, det beror på huru man vill lefva. Den ene lefver bra på 3,000 kronor och den andre kan icke gå ut med att lefva på 10,000. På det sättet skulle man få hålla på att höja lönerna i det oändliga. Men man får väl se till att det icke går allt för fort.

Men hvad som för mig varit bestämmande i främsta rummet att icke gå längre än utskottet föreslagit har varit det, att vid de värfvade regementena hafva regementsintendenterna redan nu i dagarvode ett belopp, som uppgår till 1,095 kronor om året. Om de nu skulle få två ålderstillägg, skulle deras lön komma att springa upp till 4,895 kronor eller i rundt tal 5,000 kronor. Men jag tycker att det är alldeles orimligt, och därför kan jag icke vara med om att gå längre, än utskottet gjort.

Hvad beträffar den jmförelse, som gjordes med kronofogdarne och deras aflöning, så kan jag icke gilla densamma. En kronofogde har icke mer än 3,000 kronors lön, hvartill kommer 1,000 kronors tienstgöringspenningar och 300 kronors expensmedel, d. v. s. 4,300

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

kronor. Men vilja herrarne nu, att regementsintendenterna vid de värfvade regementena skola få en aflöning, uppgående till 5,000 kronor om året, så få de ju vida mer än kronofogdarne. Konsten att söka upp sådana här jemförande exempel är så uppöfvad, och man är så van att draga fram dem från alla möjliga håll, att man på den vägen kan bevisa snart sagdt hvad man vill. Men man får väl ändå taga litet hänsyn till sakens beskaffenhet. Och ser jag saken från den sidan, så kan jag icke vara med om detta här talet om regementsintendenternas ansvar och att de hafva så mycket för händer. Väl är det sant, att de hafva uppsigten öfver förråden. Men för vården om förråden finnes det ju också en förrådsförvaltare, och desse regementsintendenter lära väl icke gå sjelfva och vädra och verkställa arbetet för persedlarnes förvarande. Det har jag åtminstone icke sett.

Så var det ett annat skäl, som anfördes för att de borde vara likställda med kronofogdarne, och det var deras stora uppbörd. Men det är allt skilnad på den uppbörd, som de hafva, och den uppbörd, som kronofogdarne hafva. Regementsintendenterna hafva hufvudsakligen att dela ut penningar efter skrifna anordningar och aflöningslistor och se till att hvar och en får sitt belopp. Det kan väl icke sägas vara att handskas med millioner. Kronofogden har deremot att resa omkring på uppbördsstämmor och drifva in skatterna samt sedermera en hel del besvär att utfå restantierna eller bevis om afskrifningar derför, och det är något helt annat än att dela ut pengar på sätt jag nämnde, hvilket icke torde vara en så stor konst eller medföra så stort besvär. En kronofogde är dessutom polisman och har i den egenskapen en mängd uppdrag, så att det kan icke sägas, att kronofogdarne äro jemförliga med regementsintendenterna. Jag är heller icke öfvertygad om att desse sistnämnde personer äro så upptagna af tjensteåligganden som här framhållits. Men jag vill icke gå så långt i detalj, att jag vidare uppehåller mig dervid.

Jag har hört militärer i utskottet säga, att hvad dessa platser angår, så äro de mycket eftersökta, och att ingen svårighet finnes att få intender. De yngre officerarne taga gerna emot dessa befattningar, och att de godt reda sig på den nuvarande lönen, isynnerhet som de då i allmänhet icke hafva någon familj; men om de nu efter 10 år skulle få 500 kronors påökning, så komme det ju att blifva en icke så obetydlig hjälp. Med afseende härpå vill jag fråga, om det icke bör vara tillräckligt för en familj att hafva 3,480 kronor eller i rundt tal 3,500 kronor att lefva af? Hade vi alla en sådan lön, så skulle helt visst de flesta af oss vara tacksamma.

Jag får slutligen säga, att det är riktigt tråkigt att på detta sätt nödgas uppträda och blifva ansedd för att man vill gå andras rätt för nära. Men jag kan å andra sidan icke vara med om Kongl. Maj:ts förslag, och i detta fall hufvudsakligen af det skälet, att intendenterna vid de värfvade regementena skulle få alldeles för stor lön i förhållande till arbetets beskaffenhet.

Af de skäl, som jag nu i korthet angifvit, och på grund af dem, som af utskottet blifvit anförda, anhåller jag således om bifall till utskottets förslag.

*Angående
ålderstillägg
till regem-
entsinten-
derna.
(Forts.)*

Herr Johansson i Esset: Jag begärde ordet närmast med anledning af herr Lasse Jönssons yttrande, att regementsintendenterna kunna bo hvar som helst på landet. Herr Nilsson har nu redan besvarat detta. Emellertid finnes ett undantag, som jag måste vidgå, och det är jag sjelf. Vid det regemente jag tillhör var jag nemligen förut regementskommisarie och hade under den tiden skaffat mig en gård, som låg en mil från Venersborg. Den nuvarande regementschefen har medgifvit mig att bo qvar på stället, så länge han sjelf förblir chef, men det beror helt och hållet på honom, emedan det är föreskrifvet att regementsintendenten skall bo, der chefen bor. I alla händelser får jag resa in till chefsexpeditionen hvarannan dag. Således faller det skälet också.

Att bemöta herr Danielson vill jag dels icke gerna göra och dels är det icke precis lämpligt, att jag sjelf framhåller de många göromålen. Men jag kan icke underlåta att säga något mot hvad herr Danielson sade, att hvad regementsintendenten hade att göra blott vore att skriva ut listor och utbetala penningar efter dessa listor. Det är väl icke alldeles så. Det återstår ännu vid våra indelta regementen en del uppbörd. Vid de större uppgår det ända till 122 rotar att uppbära vakansafgift för, och dessutom är man två gånger om året skyldig att resa omkring på flera eller färre ställen, minst åtta olika ställen, för att utdela underhållsmedel till gratialister. För dessa resor utgår väl reseersättning, men icke, såsom det gjorde förr, dagtraktamente, och således äro de förenade med egna uppoffringar. Regementsintendenten är ingen vanlig kassör, utan redogörare och upprättar samt ansvarar för regementets alla redogörelser. Man kan väl då tänka sig, att det blir betydligt mycket mer arbete.

Dessutom har han annan tjänstgöring. Han kommenderas t. ex. vid fältöfningarna, då generalstaben har sådana, och är alltid en intendent kommenderad vid distriktsfältöfningarna. Med hänsyn till hvad herr Danielson nämde om kronofogdarne, att jag skulle misstagit mig i att de hade öfver 4,000 kronor, så vill jag bestämdt påstå att de hafva så. Lönen är 4,300 kronor, och då de efter tio år få ålderstillägg, så gör det sammanlagdt, inberäknadt tjänstgöringspenningar, 4,800 kronor.

Då jag sett att en af kammarens militärer begärt ordet, skall jag icke längre upptaga tiden.

Herr Andersson i Högkil: Vid förlidet års riksdag hade elfva af denna kammares ledamöter i statsutskottet reserverat sig i syfte att embetsmännens löner skulle nedsättas, och de hemstälde om en skrivelse till Kongl. Maj:t i sådan rigtning. För reservanternas hemställan röstade 102 af denna kammares ledamöter. Det fans således förlidet år ganska stora sympatier för en lönenedsättning. Det oaktadt har nu statsutskottet hemställt om ökade löner för en viss klass. I motiveringen säger utskottet: "då regementsintendenternas löner bestämts under en tid, då lefnadsvilkoren betingade högre kostnader än nu, har utskottet ansett desse tjenstemäns behof af löneförbättring genom att tillägga dem allenast ett ålderstillägg efter 10 års väl vits-

ordad tjänstgöring skäligen blifva tillgodosedt.“ Precis samma skäl anfördes förra året af de elfva reservanterna, eller att då tjänstemännens löner bestämts under en tid, då lefnadskostnaderna varit betydligt dyrare, det nu vore skäl att nedsätta dem. På sidan 23 i utskottets betänkande anføres efter arméförvaltningen, att “ur det allmännas intresse vore nödigt tillse, det nämnde tjänstemän bereddes en aflöning, tillräcklig för deras betryggande mot ekonomiskt obestånd“. Precis samma åsigt uttalades af reservanterna. De säga nemligen: “Det är tydligt, att statens embets- och tjänstemän, för att kunna väl verkställa det arbete staten af dem fordrar, måste ega en ekonomiskt tryggad existens“. Men reservanterna säga vidare: “Utän men för detta ekonomiska oberoende torde dock deras löner under nuvarande prisförhållanden kunna i någon mån nedbringas.“ Men hvilken lön kan väl sägas vara fullt betryggande mot ekonomiskt obestånd? Jag tror, att det skulle blifva ganska svårt så väl för arméförvaltningen som för hvilken annan myndighet som helst att uppgifva en bestämd siffra. Det är många faktorer, som dervid böra tagas i betraktande, och icke lär det vara beloppet af lönen, som blir det bestämmande.

Förlidet är uttalade jag mina betänkligheter mot nedsättningen af tjänstemännens löner. Jag kunde icke finna en sådan åtgärd rättvis eller billig. Likaså vill jag nu uttala mina betänkligheter mot att Riksdagen skall gå i en motsatt riktning, nemligen på löneförhöjningarnas bana. Nu är det visserligen endast fråga om regementsintendenterna, men nästa gång blir det fråga om en annan klass, och så undan för undan, till dess alla fått sig ett nytt stycke af kronans kaka. Hvarje försök statsutskottet gör att i någon mån pruta på de allt jemt ökade anslagsfordringarna mötes äfven i denna kammare af ett allt kraftigare motstånd, och statsutgifterna under denna hufvudtitel ökas i en nästan oroväckande grad. Nu har statsutskottet försökt ett medlingsförslag, men icke heller detta är till belåtenhet, och därför skall jag yrka rent afslag så väl å utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Kilman: Jag begärde ordet för att belysa saken från en sida, som icke ännu blifvit framhållen. Det har här redan tillräckligt framhållits, att regementsintendenterna hafva så mycket att göra, att det otvifvelaktigt icke finnes många personer vid regementet, som hafva dermed jemförligt. Regementsintendenten har så mycket att göra, att han är tvungen bekosta sig sjelf skrifbiträde. Den sidan af saken jag afsåg är, att det är aldeles gifvet att en dugande regementsintendent kan, om han med flit och lust kan egna sig åt sitt värf, för kronan vara till ofantlig besparing. Genom kloka arrangement kan kan nemligen inbespara mycket mer än hvad den ifrågavarande löneförhöjningen går till. Det är klart, att en människa icke är mer än en människa. Personer, som genom egna ekonomiska bekymmer äro nedtryckta — och till sådana personer höra naturligtvis de regementsintendenter, hvilka sitta med stor familj och hvilkas lön dervid visar sig otillräcklig — kunna icke med bästa vilja i verlden egna lika stor omtanke åt sin befattning som de, hvilka sjelfva äro bekymmerfria och ega en

*Angående
ålderstillägg
till regementsintendenterna.
(Forts.)*

Angående
ålderstillägg
till regementsintendenterna.
(Forts.)

tryggad existens. Derfor anser jag det vara en stor misshushållning att löna en tjänsteman så dåligt, att han icke kan egna hela sin tid åt tjensten. Jag yrkar bifall.

Herr friherre Peyron: Då jag väl vet, genom den tjänstebefattning jag innehar, att regementsintendenterna äro öfver höfvan ansträngda af sin tjänstgörning, synes det mig, att kammaren borde behjerta det och bifalla den löneförhöjning, Kongl. Maj:t begärt, nemligen af två ålderstillägg. Desse tjänstemän kunna icke hafva några biförtjenster. De hafva icke rätt att hafva det och de ega ej heller någon befordringsrätt, på den grund att fältintendentsbefattningarna icke blifvit af Riksdagen bifallna, såsom Kongl. Maj:t flera gånger begärt. Här har talats om, att regementsintendenterna endast skulle hafva att skicka ut några listor med pengar. Jag ber herrarne vara öfvertygade om; att det är deras minsta göromål, och det förekommer vanligen endast fyra gånger om året. Det har redan af en föregående talare blifvit sagdt, att de vore nödsakade använda renskrifvare och skaffa sig hjälp inom expeditionen för att medhinna allt. De få dessutom göra en mängd resor, för hvilka de väl uppbära reseersättning, men icke dagtraktamente. Sådana betungande göromål anser jag förtjena de tvenne ålderstillägg, som Kongl. Maj:t begärt, hvarför jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å statsutskottets yrkande.

Herr Persson i Mörarp: Jag hade verkligen trott, att man skulle nöjt sig med det förslag, statsutskottet framlagt. Jag anser för min del, att billigheten talar för ett sådant tillmötesgående, som statsutskottet visat, men tror och att dermed böra alla billiga anspråk vara fullt tillgodosedda. Då man talar om, att regementsintendenterna äro förbjudna att ha någon tjänstebefattning vid sidan, så tror jag dock, att det finnes fall, der regementsintendenterna egna sig åt fördelaktigt aflönade platser. Det har upplysts i utskottet, att så varit fallet på ett eller annat ställe, der regementsintendenterna förstått skaffa sig biinkomster, uppgående till bortåt ett par tusen kronor, då man deri inberäknar jemväl kontanta lönen och naturaförmånerna. Det borde icke varit för den talare, som nyss yttrade sig, herr Kilman, alldeles obekant, att så är förhållandet på några ställen. Jag har varit med om att gifva ett ålderstillägg, emedan jag anser, att alla billiga och rimliga anspråk skulle kunna derigenom blifva tillfredsställda, men blir jag satt i valet att rösta mellan Kongl. Maj:ts förslag och afslag, då röstar jag helre för afslag. Emellertid, och då jag anser klokheten bjuda att icke ställa anspråken för högt, vill jag till dess förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr Nilson från Ystad: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga rörande ålderstillägg åt arméns regementsintendenter, om icke statsutskottets utlåtande uppkallat mig dertill.

På 24:de sidan i betänkandet står: "dock och enär en olikhet

emellan regementsintendenternas aflöningsförmåner nu förefinnes derutinnan, att de vid de värfvade garnisonerade trupperna anställde åtnjuta, utom den för alla lika lönen af 2,800 kronor, dagaflöning å 3 kronor hela året, har utskottet tänkt sig, att genom beredande å de vid indelta armén och Vermlands fältjägarcorps anställde regementsintendenter af sådan dagaflöning under de dagar de vid regementenas eller corpsernas årliga vapenöfningar äro kommenderade, någon ytterligare löneförbättring skäligen derigenom skulle kunna sistnämnde regementsintendenter tilldelas. — På så sätt har utskottet yttrat sig i betänkandets motivering, men i klämman eller i sjelfva yrkandet finnes icke något nämndt om, på hvad sätt regementsintendenterna vid de indelta regementena och corpserna skulle kunna beredas någon dagaflöning. Jag skulle därför icke hafva något emot om, jemte ett ålderstillägg, dagaflöning kunde beredas desse tjenstemän, så vida nemligen det låter sig göra att framställa yrkande härom.

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

Herr Danielson: Då jag sist begärde ordet, hade jag icke reda på förhållandena rörande den för regementsintendenternas resor utgående ersättning. Det har sedan blifvit upplyst, att de i detta fall hafva skjuts efter två hästar. Under sådana förhållanden lära de icke göra synnerligen stora förluster på sina resor.

Hyad nyss nämndes af den siste talaren, att i utskottets motivering talats om dagaflöning åt regementsintendenterna, men att icke i sjelfva klämman något förslag i den vägen gjorts, så kommer sig detta förhållande deraf, att utskottet i sådant afseende icke har någon motionsrätt, utan blott på detta sätt velat gifva Kongl. Maj:t en antydning om att äfven på det hållet något kunde göras. Derigenom skulle således den indelta arméns regementsintendenter, utom dessa 500 kronor i ålderstillägg, komma att under den tid, mötena pågingo, få en tillökning i sin aflöning, som torde kunna beräknas till 180 kronor, och detta skulle ju blifva en hjälp i deras löneförmåner. Men, som sagdt, orsaken hvarför detta förslag ej togs in i klämman var, att utskottet ej i detta fall hade någon motionsrätt. — Man har emellertid all anledning att tro, det Kongl. Maj:t kommer att påakta denna sak, vare sig Kongl. Maj:t anser sig sjelf kunna meddela regementsintendenterna denna förmån eller böra göra någon hemställan derom till Riksdagen.

Jag vill endast tillägga, att om jag skulle komma att välja mellan bifall till Kongl. Maj:ts proposition och rent afslag, kommer jag att rösta för det senare. Jag kan icke vara med om dessa 1,000 kronor i ålderstillägg åt regementsintendenterna, ty detta belopp är verkligen alldeles för mycket, åtminstone för intendenterna vid de värfvade regementena. Men jag tror, att man skulle kunna gå en medelväg genom att begagna den utväg, som utskottet i detta fall föreslagit i sin motivering.

Herr Kilman: Då jag af en talare på skånebänken personligen uppkallats att yttra mig, har jag nu begärt ordet.

Han talade om en biförtjenst, som en regementsintendent inne-

*Angående
ålderstillägg
till regem-
entsinten-
denterna.
(Forts.)*

hade, men jag hemställer, huru vida det kan kallas en biförtjenst, om en regementsintendent blir utsedd till ombudsman i ett brandstodsbolag. En sådan tjänst är ju af alldeles tillfällig natur. Med biförtjenster menar jag sådana inkomster, som på ett eller annat sätt följa med tjänsten, såsom sportler eller dylikt. Men sådana kunna regementsintendenterna numera icke skaffa sig.

Slutligen vill jag tillägga, beträffande herr Peter Anderssons i Högkil påstående derom, att han fruktade, att i fall denna löneförbättring åt regementsintendenterna beviljades, skulle Kongl. Maj:t sedan komma in till Riksdagen och begära löneförhöjning åt litet hvar, att här är det ju fråga om att rätta ett missförhållande, som uppstått derigenom, att vederbörande icke på den tid dessa löner bestämdes kunde förutse, huru ofantligt mycket, såsom sedermera visade sig, regementsintendenterna fingo att göra. Derför blefvo också lönerna satta så lågt. Då detta verkliga är ett missförhållande, som tarfvar rättelse, kan man väl icke tala om att man deraf skulle kunna taga sig anledning att en annan gång ifrågasätta löneförhöjning åt andra tjänstemän.

Herr Sven Nilsson: Det var en rätt egendomlig uppfattning den siste talaren hade i fråga om biförtjenster af statens tjänstemän. Jag undrar hvad han kallar för biförtjenster? Med den uppfattning han hade, föreställer jag mig likväl, att om en regementsintendent hade hvilka inkomster som helst, vid sidan af tjänsten, så skulle herr Kilman förklara, att det icke vore några biförtjenster. Detta är naturligtvis en åsigt, som icke kan gillas af dem som tänka sundt.

Jag begärde egentligen icke ordet med anledning af hans sista, utan med anledning af hans första yttrande, som gick ut derpå, att han ansåg, att med de stora förråden och den uppörd, regementsintendenterna handhafva, skulle ske en misshushållning, om icke lönerna för desse personer sattes högre, än de nu hafva. Han har genom detta uttalande gifvit desse regementsintendenter ett synnerligen stort mistroende-votum. Genom ett sådant uttalande följer det naturligtvis af sig sjelf, att med de små lönerna skulle de misshushålla med de medel de hafva om händer för statens räkning. Och då han sjelf har ett högre befäl inom ett regemente, får detta hans uttalande en ännu större betydelse i den anmärkta riktningen. Jag har verkligen en mycket bättre tanke om våra regementsintendenter, än den ärade talaren hade, och tror, att med den lilla lön de nu hafva, hushålla de mycket väl både med de statens medel och de persedlar, som äro dem anförtrodda. Han sade vidare, att de skulle kunna göra stora besparingar åt statsverket, om de nu tillades den ifrågasatta löneförhöjningen. Är det då de små lönerna, som göra, att de nu icke kunna bereda några besparingar åt staten? Jag kan icke föreställa mig detta, utan anser att dermed förhåller det sig på samma sätt som med den af talaren omnämnda misshushållningen. Det var just med anledning af detta herr Kilmans yttrande som jag för min del velat fritaga regementsintendenterna från den svåra beskyllning, som han tycktes vilja uttala mot dem.

Den talare på elfsborgsbänken, som yrkade rent afslag å det föreliggande förslaget, anser jag vara i sin fulla rätt, och goda skäl finnas för att göra detta. Jag är också viss derpå, att statsutskottet skulle hafva följt hans exempel, om man icke hade riskerat att förlora allt och sedan vinna ingenting. Jag har icke deltagit i detta ärendets behandling inom utskottet, men är det oaktadt viss på, att om man haft någon utsigt att kunna vinna målet genom ett rent afslag, som hade en gemensam votering till följd, skulle man icke alls hesiterat att gå på den bogen, som herr Peter Andersson i Högkil föreslog, men jag tror likväl att klokheden bjuder, att vi nu gå en medelväg och icke uppställa för stora fordringar, ty det händer då, att vi kunna förlora allt.

På dessa skäl yrkar jag bifall till statsutskottets förslag i förevarande punkt.

Häruti instämde herr *Johansson* i Löfåsen.

Herr Hörnfeldt: Då man hör här i kammaren, med hvilken ifver militärerna försvara Kongl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg till regementsintendenterna, så är det liksom om man anade, att frågan vore något mera betydande, än hvad den i sjelfva verket är. Jag har med största uppmärksamhet följt debatten i denna fråga och kan icke neka till, att den gjort mig temligen villrådlig. Till att börja med trodde jag, att statsutskottet handlat lämpligt och riktigt, då det sökt få ett missförhållande rättadt. Men nu börjar jag tro, att derest man söker rättelser på detta sätt, är det mycket sannolikt, att man vid en kommande riksdag kommer att åberopa samma skäl för beviljande af löneförhöjningar äfven till åtskilliga andra tjänstemän. Det kan derfor hända, att det, såsom en talare på elfsborgsbänken nämnde, nu vore klokast att afslå både Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag i denna punkt. Man hade då fria händer att till en kommande riksdag äfven kunna rätta andra missförhållanden, som möjligtvis kunna förefinnas.

För min del ansluter jag mig derfor till dem, som yrkat afslag så väl å den kongl. propositionen som å utskottets hemställan i förevarande ämne.

Herr *Bruse* förenade sig med herr Hörnfeldt.

Herr Bexell: Jag fäste mig vid att en talare yttrade, att stora löneförmåner skulle åstadkomma sådan arbetsamhet och lust för arbete. Jag vill i detta fall blott säga, att min enskilda uppfattning är alldeles motsatt hans, ty jag har kommit till den åsigten, att ju större löner embetsmännen få, desto mindre arbete vilja de göra, och hvad som är fullt säkert det är, att de äfven blifva mindre tillgängliga; hvarför jag tager mig friheten yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Kilman: Jag vill upplysa herr Sven Nilsson i Efveröd derom, att det är skilnad mellan att misshushålla och det, att en per-

*Angående
ålders-tillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

son, som måste egna mycken tid och omtanke för skötande af sina enskilda affärer och i öfrigt dragas med bekymmer, till följd deraf icke kan vara i tillfälle att så pruta och fundera på upphandlingar af alla slag, som om han vore fri från dessa bekymmer. Våra regementsintendenter göra nog allt, hvad de kunna för att hushålla med statens medel, det är min öfvertygelse. Men hafva de, som sagdt, ekonomiska bekymmer, som upptaga mycken tid för dem, kan deras arbetsprodukt icke blifva den samma, som om de vore fria från dylika bekymmer. Jag kan sköta en tjänst regelrätt och bra, men jag kan också derjemte göra besparingar.

Hvad herr Bexells yttrande beträffar, vill jag upplysa derom, att det finnes gränser för allting här i världen. Det är här icke fråga om så storartade lönebelopp, att följden deraf skulle blifva, att regementsintendenterna blefve litet lata af sig, utan här är fråga om att förbättra lönerna för personer, som hafva så knappa inkomster, att de icke kunna draga sig fram med dem.

Herr Nilson från Ystad: Som jag nyss i mitt sista anförande nämnde, hade jag icke tänkt att yttra mig i denna fråga, om jag icke hade fäst mig vid en oegentlighet i utskottets utlåtande, nemligen i afseende på den der ifrågasatta dagaflöningen för intendenterna vid de indelta regementena. Men då jag sedermera från en högt värderad talare — och vän, kan jag till och med säga — på ölandsbänken blifvit upplyst om orsaken härtill och hört honom, hvars hjerta, jag vet det, alltid klappat varmt för oss militärer, förklara att förhållandet framdeles kan blifva ordnadt, så återtar jag, herr talman, mitt yrkande om två ålderstillägg och anhåller i stället om bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga. Men då jag nu hört hvad som blifvit sagdt af de personer, synnerligast tjänstemän, som yrkat på denna löneförhöjning, kan jag icke underlåta att nämna, att jag kommit till den öfvertygelse, att de gjort det af pur okunnighet huru det står till med folket i allmänhet; ty kände de förhållandena inom vårt land och visste, hur folket får lefva, så skulle de icke kunna hålla så på dessa stora anspråk, som här äro i fråga.

Det har blifvit sagdt, att desse regementsintendenter skulle hafva att taga sig fram med sådana förfärligt svåra ekonomiska bekymmer och betryck och elände, och att det skulle blifva en sådan misshushållning med statens medel, om man icke bifölle Kongl. Maj:ts förslag, hvilket ju ändå är 500 kronor mer än utskottets. Jag tror emellertid, att man behöfver tänka på, att alla Sveriges inbyggare äro människor, och att man icke bör söka förtrycka den ena klassen gent emot den andra. Jag skulle mycket gerna vara med om att alla tjänstemän hade en inkomst af fyra- å femtusen kronor; det vore beqvämt och bra. Men förhållandena äro ju sådana, att alla omöjligen kunna få så stora inkomster.

Nu är det sagdt, att desse intendenterna hafva så mycket att göra,

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.*
(Forts.)

och därför skulle de behöfva större inkomster. Jag vill då påpeka, att det finnes många andra menniskor, som hafva fullt ut lika mycket att göra och ändå icke på långt när hafva så stora inkomster som desse. En handelsexpedit t. ex. har jemn sysselsättning hela året om, och jag föreställer mig, att han ändå icke har mera än 1000 eller 1,200 kronor om året. Intendenterna kunna väl inte göra mer än arbeta hvarje dag, liksom han får göra. En tegelbärare har också full sysselsättning året om, och utan tvifvel mycket strängare arbete än desse intendent; och han har högst 700 kronor om året i inkomst. En skraddare kan måhända också förtjena cirka 700 kronor om året, men då får han också plita med synålen och symaskinen dagligen och stundligen. Skulle jag sedan vända mig till oss jordbrukare och erinra om, under hvilka förhållanden vi få lefva, ja, då är det ofta så, att debet och kredit icke gå ihop, utan somliga af oss blifva skyldiga 4 à 500 kronor för hvarje år. Jag hemställer då till herrar tjänstemän, hvar skall man taga dessa penningar ifrån? Skulle man icke någon gång också behöfva tänka på, hvarifrån penningar till alla dessa löneförhöjningar skola komma, eller är det meningen att totalt äta upp en klass, under det de andra lefva i vällyst? För min del vill jag icke vara med om detta.

Vi hafva i dag kämpat om anslag till ett och annat, men man har sökt att inskränka desamma så mycket som möjligt. Men då så är, att man icke kan få de äskade anslagen, af ekonomiska skäl, till vårt försvarsväsen, så borde man, i stället för att söka höja lönerna, försöka inskränka statsutgifterna på det hållet, och använda de medel, som förefinnas, så att man skulle kunna åstadkomma något mera i afseende på försvaret.

Jag har redan nämnt, att det blifvit sagdt, att desse intendent hafva så mycket arbete, så att man tycker att det är något öfverdrifvet. Utskottet tyckes emellertid icke hafva haft kännedom om den saken. Utskottet säger nemligen, att det särskildt till kronans säkerhet vore nödigt, att intendenterna icke finge med denna befattning förena någon annan allmän eller enskild syssla. Detta tyder på, att de icke äro så förfärligt ansträngda. Ty vore det så, så behöfde man ju icke frukta för att de skulle egna sig åt någon biförtjenst. De hade ju då icke någon tid dertill. Och vore det så, att de hade så mycket att göra, så behöfde man ju alltså icke heller föreskrifva, att de icke finge egna sig åt någon biförtjenst. Jag vill dock i förbigående bedja att få nämna, att det icke är så riktigt säkert med den saken, ty jag känner åtminstone en intendent, som är ledamot i styrelsen för en sparbank, så att deras ansträngning icke tyckes vara så förfärlig, att de icke skulle kunna egna sig åt några bisysslor.

Här har talats om kronofogdarne, att de hafva så stora löner och att man därför borde gifva intendenterna lika mycket. Ja, hvem kan inte hafva lika stora anspråk som de? Jag borde också hafva lika mycket, kan ju litet hvar säga. Men inte fins det någon rim och reson i sådant. Har Riksdagen varit för släpphänt och beviljat för mycket åt kronofogdarne, så tyder det på, att lönerna för dem

*Angående
ålderstillägg
till rege-
mentsinten-
denterna.
(Forts.)*

borde sättas ned, icke att de borde höjas för andra. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att så länge existensminimum endast är 500 kronors inkomst, så borde man icke säga, att de, som hafva 3,300 kronor i inkomst, släpa sig fram i fattigdom och bekymmer.

Ja, om jag skulle rätta mig efter känslan, så skulle jag hafva lust att förena mig med herr Andersson i Högkil uti hans yrkande om rent afslag å alltsammans. Men jag skall icke handla efter känslan utan efter förnuftet äfven i dag och alltså yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Hvad som här uttalats af åtskillige personer derom, att regementsintendenternas befattningar äro så magtpåliggande, det är nog en sanning. Men jag tror ändå, att de herrar, som yrka på detta anslag, ställa sina anspråk alltför långt, då de vilja gå längre än statsutskottet. Det synes mig, som om statsutskottet gått liberalt till väga, då det tillstyrkt ett ålderstillägg, och att man borde vara nöjd härmed.

Men det var i synnerhet ett yttrande af herr major Kilman, som uppkallade mig. Han yttrade nemligen, att dessa regementsintendenter vore de personer, som inom regementet hade mest att göra, men vore sämst aflönade. Skulle så vara förhållandet, så beklagar jag dem. Men då skulle ju den saken kunna afhjelpas på annat sätt. Man skulle möjligen kunna omreglera lönerna på regementet på så sätt, att man toge bort en del af t. ex. majorslönerna och lade dem till intendenternas. Men härom har major Kilman icke gjort något förslag, och därför få väl intendenterna låta sig nöja!

Jag vill emellertid icke göra något yrkande; men om, såsom flere talare här hafva yttrat, jag skulle blifva stäld i valet emellan Kongl. Maj:ts proposition och rent afslag, så komme jag att yrka afslag.

Öfverläggningen var härmed slutad; och sedan herr talmannen till särskilda propositioner upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 25.

*Angående
ersättning för
inquartering
af tågande
trupp m. m.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 26) hade herr J. Johnsson i Thorsberg föreslagit, att, vid inquartering af tågande trupper, ersättning till inquarteringsgifvaren måtte utgå med en krona för befäl och vederlikar, 70 öre för underbefäl samt 35 öre för manskap, allt för natt, samt att denna ersättning måtte utgå från och med 1890 års ingång af det anslag, från hvilket truppens öfriga marschkostnader bestredes; men hemställde utskottet under denna punkt, att förevarande framställning måtte lemnas utan afseende.

I fråga härom anförde:

Herr Johnsson i Thorsberg: Herr talman, mine herrar! Jag må bekänna, att jag blef i viss mån förlägen, då jag tog del af ut-

skottets betänkande i den nu föreliggande punkten. Icke därför att utskottet afstyrkt en billig och rättvis framställning, då detta icke är sällsynt, utan därför, att utskottet, i afseende på inqvarteringen synes hysa den uppfattning, som var gällande för två à trehundra år sedan. Det är nemligen känt, att inqvarteringen är ett minne från våldgästningens dagar, från den tid, då hvilken vagabond som helst kunde af hemmansegare på landsbygden tilltvinga sig kost, logis och skjuts m. m., samt i öfrigt trakassera desse på allt sätt utan att böra lemna någon ersättning.

Dessa missförhållanden hafva så småningom blifvit i öfrigt undanröjda, men inqvarteringen qvarstår. Det är också uppenbart, att vederbörande måste vara berättigade att inqvartera en tågande trupp, der sådant finnes lämpligt. Men deraf följer alldeles icke, att denna inqvartering skall utgöras utan ersättning. I kongl. förordningen den 17 juli 1858 föreskrifves också, att alla förnödenheter, som requireras för tågande truppers behof, skola ersättas, men i denna ersättning är inqvarteringen icke inbegripen. Utskottet har motiverat sitt afslag med det förklarande, att jag icke har tillräckligt utredt storleken af den ersättning, som här skulle komma i fråga. Utskottet vet emellertid alltför väl, att en exakt utredning i detta afseende icke kan åstadkommas. Beloppets storlek är så väsentligt beroende dels på antalet af dem, som skola inqvarteras, dels ock på sättet, huru marscherna af vederbörande befälhafvare blifva anordnade, t. ex. om transporter ske med jernväg eller andra kommunikationsmedel anlitas eller ock om marscherna ske till fots. Naturligtvis bör inqvarteringen i sista fallet blifva dyrare än annars. Detta är alltsammans saker, som man icke på förhand kan beräkna. Det är samma förhållande här som med en del andra utgifter, särskildt i afseende på beväringens vapenöfningar. Som vi se, så öfverskjuta dessa utgifter ofta de beräknade med ända till två à trehundratusen kronor; men icke har det därför kunnat falla någon in att säga, att man skulle inställa dessa öfningar. Har man beslutat öfningarna och äro de nödvändiga, så måste man också betala hvad de kosta; och samma enkla grundsats borde äfven i detta fall vara gällande. Frågan är sålunda här den, är det rättvist och billigt, att ersättning för inqvartering utgår? Skulle denna fråga besvaras jakande, så borde man väl icke motivera ett afslag dermed, att beloppet icke blifvit på siffran beräknadt. Utskottet har, som det vill synas mig, i öfrigt yttrat sig inkonsequent, när det säger, att "i alla händelser kostnaderna för utgifvande af en sådan ersättning, som motionären föreslagit, med all visshet skulle komma att vida öfverstiga hvad motionären, utan föregående utredning, förutsatt", och tillägger, att denna tunga i allmänhet icke lär vara synnerligen betydlig. Utskottet har således hyst farhågor för att kostnaderna skulle blifva för stora, men ej tvekat att låta utgiften hvila på vissa små jordegare, som ju egentligen få draga bördan af inqvarteringen. Jag sade med afsigt små jordegare, ty egarne af en betydlig del af de större egendomarne, såsom säterier, prestgårdar m. fl., hafva vetat att befria sig från detta, likasom en del andra onera. Det kan dessutom icke vara synnerligen ange-

*Angående
ersättning för
inqvartering
af tågande
trupp m. m.
(Forts.)*

Angående
ersättning för
inquartering
af tågande
trupp m. m.
(Forts.)

nämnt för trupperna att blifva påtvingade inquarteringsgifvarne utan ersättning, ty derigenom kommer särskildt manskapet ofta att sakna de bekvämligheter, som det efter en ansträngande marsch i dåligt väder så väl behöfver. Icke heller kan man begära, att befäl och manskap skall ersätta en inquartering, som staten är skyldig att bekosta. Jag anser således utskottets afstyrkande skäl icke vara giltiga, och jag hemställer till kammaren, om den icke bör lemna bifall till mitt förslag, då detta afser att undanrödja ett flera hundra år gammalt onus på en del hemman, för hvilket jag vågade hysa förhoppning åtminstone om denna kammares medverkan. Herr talman! Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Lasse Jönsson: Det är ju möjligt, att inquarteringen på vissa orter är en tunga. I min ort är den emellertid ej så känbar, att jag hört någon önska vidtagande af en sådan åtgärd, som nu ifrågasatts. Detta så mycket mindre, som enligt författningen ersättning skall lemnas för hvad som åtgår till trupperna, och i allmänhet är man rätt nöjd med att på detta sätt få afsättning för sina produkter. Om nu något i det föreslagna syftet skulle göras, borde det naturligtvis ske genom en skrifvelse till regeringen för att åstadkomma utredning af frågan och ej på det sätt, som af motionären föreslagits. Inom utskottet har man äfven därför ansett motionen böra för närvarande afstyrkas. Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de olika yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 26—28.

Biföllos.

Punkten 29.

Med tillstyrkande af hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, hemställde utskottet under förevarande punkt, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1890 anvisa för anskaffning af återstående erforderligt fältartillerimateriel 200,000 kronor.

Efter föredragning af denna punkt, begärdes ordet af

Herr Anderson i Tenhult, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade: Då jag vid den nu föredragna punkten låtit anteckna mig såsom reservant, skall jag anhålla att få yttra några ord. Jag vill icke neka, att de af Kongl. Maj:t begärda och af utskottet tillstyrkta 200,000 kronorna äro för ändamålet behöfliga, men då anslagen under fjerde hufvudtiteln är för år ökas samt till nästa år säkert komma att göra det ännu mera, har jag föreställt mig, att man lämpligen skulle kunna på två år fördela ifrågavarande

belopp, och vill därför yrka, att med afslag på utskottets hemställan summan sättes till 100,000 kronor.

Herr Danielson anförde: Jag skall endast i all korthet yrka bifall till utskottets hemställan. Som herrarne se, föreligger nu den omständigheten, att denna anskaffning af fältartilleriemateriel skall vara avslutad, om den nu ifrågavarande summan beviljas, och då denna sak under många år stått så att säga på föredragningslistan, samt hithörande anslag derunder utgått en tid med 600,000 kronor, så med 400,000 kronor och slutligen med 200,000 kronor årligen, så tyckte man nu, då det gälde det sista 200 tusendet, att det ej vore skäl uppehålla saken längre.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 30.

Till anskaffning af fästningsartilleriemateriel hade Kongl. Maj:t för år 1890 äskat ett extra anslag af 200,000 kronor, men hemställde utskottet, att Riksdagen måtte till anskaffning af fästningsartilleriemateriel på extra stat för 1890 anvisa ett belopp af 100,000 kronor.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Man har visserligen i år anvisat större belopp till anskaffning af fästningsartilleriemateriel än i fjol, men då nu anslaget till positionsartilleriemateriel upphört, har Kongl. Maj:t ansett sig kunna begära 200,000 kronor. Denna summa är emellertid endast skenbart större än hvad som förr på detta område beviljats, ty slår man tillsammans posterna å de olika afdelningarna af artilleriemateriel och gevär och således betraktar dem såsom ett helt, skall man finna att summan utgjorde år 1883 750,000 kr., år 1884 750,00 kr., sedermera 800,000 kr., 700,000 kr., 700,000 kr. och de sista åren 500,000 kr. och 300,000 kr. I år går det hela upp till 600,000 kr. Det är visserligen mycket penningar, men, som herrarne se, icke mera än förr, snarare tvärt om. Hvarför Kongl. Maj:t i år trots sig böra begära 200,000 kr. är, utom det förutnämnda skälet, äfven att med blott 100,000 kronors årligt anslag det skulle dröja omkring femtio år, innan det återstående anslagsbehovet blefve fylldt. Hvad särskildt angår Oscarsvärn, så behöfves der rätt mycket penningar. Jag hemställer således om bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Danielson: Huru önskvärdt det än kan vara att få ett större belopp anslaget till ifrågavarande ändamål, tror jag dock att det med hänsyn till hufvudtitelns slutsumma är svårt att gå längre än

utskottet hemställt, och anhåller jag därför om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 31.

Bifölls.

Punkten 32.

*Angående
förändring af
arméns nu-
varandegevär
och karbiner.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för *förändring af arméns nuvarande gevär och karbiner* till vapen af liten kaliber enligt den modell, som af Kongl. Maj:t framdeles kunde vardas fastställd, bevilja ett belopp af 3,396,000 kronor och deraf till utgående på extra stat under år 1890 anvisa 400,000 kronor.

Utskottet hemställde: att Riksdagen måtte för förändring af arméns nuvarande gevär till vapen af liten kaliber, enligt den modell, som af Kongl. Maj:t kunde vardas fastställd, bevilja en summa af 1,668,000 kronor och deraf på extra stat för år 1890 anvisa 300,000 kronor.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *J. Anderson* i Tenhult, hvilken ansett, att Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning bort för närvarande i sin helhet afslås.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr *Johansson* i Strömsberg: Jag är af motsatt mening mot utskottet i denna punkt och yrkar därför afslag på utskottets föreliggande hemställan och bifall till herr *Johan Andersons* reservation.

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Palmstierna*: Herr talman, mine herrar! Enär utskottet så enhälligt gått Kongl. Maj:ts framställning i detta ärende till mötes, vill jag icke trötta kammaren med att redogöra för behovet af den föreslagna förändringen och för skillnaden mellan det gamla och det nya geväret. Detta har utskottet tillräckligt gjort i sitt betänkande med dess bilagor. Den inskränkning i anslaget i sin helhet, som utskottet gjort, vill jag icke heller motsätta mig; det må vara som utskottet föreslagit tills vidare.

Jag vill dock yttra mig om två saker, nemligen om karbinerna och om den del af anslaget, som skulle komma att utgå under år 1890.

Beträffande karbinerna är det icke min mening att söka inverka på kammaren för att få ändring i det slut, hvartill utskottet kommit, utan blott att afgifva en förklaring med anledning deraf, att man af utskottets betänkande skulle kunna tro, att ändringsförsök med karbinerna icke skulle blifvit gjorda. Ty äfven sådana hafva verkstälts. År 1885 anskaffades sålunda sex karbiner för försök från *Rubin* och

Hebler, och 1887 försöktes 30 karbiner af olika längd, men med samma mekanism, samma patroner och samma kaliber som gevären. Deremot voro de kortare än dessa, och man fann, att träffsäkerheten var densamma som vid gevären. De skilde sig från dem endast i afseende å initialhastigheten, beroende derpå att i samma mån pipan förkortas får krutgasen mindre tid att verka på projektilens framdrifvande, i följd hvaraf hastigheten minskas. Karbinens längd har dock sin egentliga betydelse med hänsyn till det sätt, hvarpå den föres, antingen på hästen, i hölster på sidan eller liggande framåt på låret, eller ock, såsom i Frankrike, på ryggen. Sedan man emellertid gjort dessa försök med karbinerna, som jag nyss nämnde, ansåg man det icke vara skäl att nedlägga ytterligare kostnader på dylika försök, utan att i fråga om de smärre förändringar, som i öfrigt behöfde göras, det kunde vara tillräckligt med de försök, som i det afseendet gjorts med gevären. Jag har velat säga detta, då det möjligen kan synas, som om det funnes en lucka i statsrådsprotokollet.

Den andra saken jag ville beröra var det anslagsbelopp, som utskottet tillstyrkt. Visserligen har utskottet enhälligt, med undantag af en reservant, tillstyrkt nedsättning af det begärda anslaget för år 1890 till 300,000 kronor, men jag anser mig dock böra omnämna det skäl, som föranledde Kongl. Maj:t att begära 400,000 kronor, oaktadt generalfälttygmästaren ansett 300,000 kronor vara tillräckliga. Skälet var, att man med denna summa icke hinner få mer än 15,000 gevär färdiga till den 1 Januari 1891, äfven om man genast efter riksdagens slut sätter saken i gång. För att kunna beväpna första linien med de nya gevären skulle man dock behöfva fem år. Kostnaderna äro ju desamma, men Kongl. Maj:t har ansett, att när penningar finnas i statskassan, så kunde man använda dem något tidigare, för att desto förr nå det åsyftade målet.

Jag vill nu icke tala om de summor, andra länder lägga ned på gevär, för att finna jmförelsepunkter till hvad vi borde bevilja, ty det går till kolossala belopp, som vanligen bestridas med lånade penningar. I Frankrike har man till nya gevär anslagit 200 millioner francs, i Österrike 110 millioner gulden, i Italien 50 millioner lire, i Tyskland 18 millioner mark och i Danmark 6 millioner kronor att utgå under loppet af tre år. Det visar sig häraf, att de flesta länder, när de hafva bestämt sig för att ändra modellen för sina gevär, hafva varit angelägna om att första linien skulle så fort som möjligt blifva försedd med de nya gevären. Så tänkte också Riksdagen, när det var fråga om att anskaffa gevär af vår nuvarande modell. 1872 beviljades då en million kronor, 1873 en million kronor, och 1874 och 75 tillsammans en million. Det är samma åsigt, som regeringen nu haft, då den önskat, att de första behöfliga gevären skulle bli så fort som möjligt färdiga.

Jag har velat framhålla detta, för att visa hvilka skäl Kongl. Maj:t haft för sin begäran om anslag af 400,000 kronor för år 1890, hvartill jag får hemställa om bifall.

Herr Danielson: Jag tror, att sedan Första Kammaren bifallit utskottets förslag, äfven denna kammare bör göra detsamma. Det

*Angående
förändring af
arméns nu-
varande gevär
och karbiner.
(Forts.)*

*Angående
förändring
af arméns
nuvarande
gevär och
karbiner.
(Forts.)*

kunde nog vara önskvärdt, att de nya gevären något förr blefve färdiga, men, såsom generalfälttygmästaren sagt, den närmaste tiden kommer att tagas i anspråk för verkställande af förändringar vid gevärsfaktoriet m. m., så att de nu ifrågavarande 300,000 kronorna komma att till större delen gå åt till förberedande arbeten och maskiner. Vill man sedan skynda på med sjelfva gevärsfabrikationen, så går det ju godt för sig att en kommande Riksdag, om den så finner skäligt, höjer årsanslaget. Men för närvarande tror jag, som sagdt, icke att vi skola gå öfver hvad utskottet föreslagit. Jag skall ej upptaga herrarnes tid, ty vi hafva väl litet hvar satt oss in i denna viktiga sak, utan anhåller jag blott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Jag kan icke neka, att jag lutar något åt annat håll, än den föregående talaren. Det är för oss temligen bekant, att vid ett par föregående tillfällen, då man gjort ändringar på gamla gevär, dessa icke hållit hvad man lofvat, lika som att de skäl, som då för ändringen anförts, varit alldeles desamma som nu, eller att den nya modellen vore någonting utomordentligt, bättre än allt hvad man förut sett. Jag för min del är öfvertygad derom, att det kommer att gå nu på samma sätt som då. Det vore därför klokare att anslå den ifrågavarande summan till inköp af nya gevär, i stället för att ändra de gamla. Vi finge då verkligt goda gevär och sluppe lappa på de gamla, hvilket blott kostar penningar utan motsvarande nytta. Jag vet mycket väl, hvilket svar jag skall få, om jag nu icke vill bevilja ifrågavarande medel. Det heter naturligtvis då, att jag är försvarsnihilist, men det vill jag fritaga mig från genom att förklara, det jag hellre vill lemna en större summa, än som nu föreslagits, om jag blott vore säker att få ett gevär, som man verkligen kunde lita på och som hölle profvet. Jag vet icke, hvad resultat undersökningarna kommit till, men känner, att det fins modeller, som äro bättre än den ifrågavarande, och följdén blir nog den, att sedan vi ändrat våra gamla gevär, så få vi skaffa oss nya i alla fall. Jag har velat säga detta emot det nu föreliggande förslaget, men skall icke framställa något yrkande.

Herr Nordenfelt: Under förmiddagens diskussion fick jag och mina militärkamrater här i kammaren den tillrättavisning från ölandsbänken, att vi uppträdde mera som militärer än som medborgare. Han fritog visserligen en af oss från denna beskyllning och gaf honom en särskild eloge, därför att han i frågan om en ny trängbataljon yrkat afslag. Men det låter tänka sig, att det intresse, som der vid lag fann sitt uttryck, var mindre ett militäriskt intresse än ett rust- och rotehållareintresse. Jag vill nu ställa mig tillrättavisningen till efterrättelse och försöka se saken lika mycket ur militärisk som ur allmänt medborgerlig synpunkt.

Beträffande gevären, så är det verkligen roligt, att gevärstekniken tagit ett sådant framsteg, att ett så godt gevär som det, hvarom nu är fråga, kunnat åstadkommas. Det har visserligen anmärkts, att

denna gevärskonstruktion kanske icke duger så länge, att den visserligen är god nog, men att en bättre redan finnes. Det gevär, som härmed åsyftas och i pressen omnämnts som det förnämsta, är Manlichergeväret, men jag ber att få fästa uppmärksamheten uppå, att det icke är *repeterinrättningen*, som gör detta gevär så utmärkt, utan dess *lilla kaliber*. Man har visserligen på detta gevär anordnat en repetermekanism, som skulle göra det mera snabbskjutande, men, som sagdt, det stora företräde man funnit hos detta gevär ligger icke i repetermekanismen, utan i gevärets skjutförmåga. Då vi nu af den fullständiga utredning i saken, som blifvit lemnad så väl af Kongl. Majt som af utskottet och af de grafiska framställningar, som medfölja utskottets betänkande, funnit att det nu föreslagna geväret står framför detta, som anses vara det bästa, så må man väl anse, att regeringen gjort ett lyckligt val. Om man sedermera kan finna en repetermekanism, som är fullt tillfredsställande, så bör icke den förändring af gevären, som detta förslag innebär och som jag hoppas nu kommer att beslutas, utgöra hinder för att å gevären anbringa repetermekanism eller införa ett nytt sådant gevär, ty man kan med fullt skäl antaga, att den kaliber, som nu anses lämpligast, kommer att stå sig lika länge som den vi hittills haft eller omkring tjugu år, och det är icke så litet.

Jag finner därför icke något skäl, som kan anföras mot beviljande af medel till ifrågavarande ändamål, ty sakerna kunna icke gerna utveckla sig så hastigt, att man icke skulle kunna använda denna repetermekanism, eller någon annan, om någon lämplig kan finnas, äfven på gevär af den kaliber, hvarom nu är fråga.

Jag vill här på mitt vapens, på artilleriets, vägnar, frambara en upprigtig tacksägelse för att kammaren, genom sina beslut att bevilja hvad som behöfves för anskaffande af en fullständig fältartilleriemateriel, nu afslutat denna anslagsfråga, men jag får på samma gång beklaga, om kammaren icke anser sig lika mycket kunna tillgodose infanteriet, då det gäller att förse detsamma med nya gevär. Jag säger med flit nya, ty här är icke fråga om en förändringsform, utan de gamla gevären göras så godt som till nya, fast man kunnat använda hufvudsakliga delar af de gamla. Det är att beklaga, säger jag, att icke tillräckliga medel kunna anslås för att så snart som möjligt få dessa gevär färdiga, men då detta tyckes vara omöjligt, så bör man i alla fall med tacksamhet mottaga hvad kammaren kan komma att bevilja.

En sak ber jag emellertid att få påpeka, nemligen att det är kanske origtigt detta utskottets påstående att, om 100,000 nya gevär anskaffades åt infanteriet, hela linien skulle vara beväpnad med ett i allo godt gevär, äfven om anslag till nya karkiner icke beviljades. Det kan nemligen icke sägas, att linien är lika beväpnad, om icke äfven nya karkiner anskaffas. Man måste då ännu begagna dubbel ammunition i första linien, hvilket ju är en stor olägenhet. Men detta kan väl icke hjälpas så länge. Den nya karkinen blefve naturligtvis underlägsen det nya geväret, men den är lika öfverlägsen

*Angående
förändring
af arméns
nuvarande
gevär och
karkiner.
(Forts.)*

Angående
förändring
af arméns
nuvarande
gevär och
karbiner.
(Forts.)

den gamla karbinen, som det nya geväret är öfverlägset det gamla geväret. Dessutom, hvilka trupper är det väl, som gå först mot fienden? Jo, just kavalleriet. Om kavalleriet, som utgör den skärm, hvarmed egna rörelser döljas och som genom recognoscering skall upptäcka fienden, är svagt armeradt, så hindras det af det fiendtliga kavalleriets mer långskjutande karbiner att utveckla hela sin förmåga och följaktligen att vara armén till det gagn, som med detsamma afsetts.

Om jag skulle tänka mig det förhållande, hvilket jag dock hoppas aldrig skall inträffa, eller att dessa 100,000 gevär blifva de enda, som af denna nya gevärssort komma att tillverkas, så vill jag påpeka, att hvarje gevär kommer att ställa sig betydligt dyrare än man nu tänker. Förändringen kostar som sagdt 14 kronor per styck. Tänker man sig tillverkningen afslutad, har man att på den nämnda gevärsmängden lägga de kostnader, som nedlagts för förändringen af gevärsfaktorier och ammunitionsfabriker. Om jag tager denna siffra, hvilken är lika, vare sig man tillverkar 100,000 eller 220,000 vapen, ställer sig siffran i afseende på de hundratusen så, att tillskottet blir 2 kronor 17 öre, då åter på det större antalet det icke skulle blifva mer än 98 öre. Jag hyser dock den lifliga förhoppning, att denna tillverkning kan få fortsättas äfven efter den af utskottet tänkta tid, och i så fall har icke detta något värde. Jag får slutligen säga hvad jag redan förut sagt eller att jag för min del är tacksam för det, att ett så pass godt tag i den af mig såsom synnerligen god ansedda riktningen står på väg att tagas, och har icke något annat yrkande att göra än på bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Då man läser 64:de sidan af den kongl. propositionen, får man lätt den tanken, att den föreslagna förändringen endast är tillfällig och att den nya modellen snart skall ombytas. Generalfältygmästaren säger nemligen: "Den med skäl hos oss värderade remingtonsmekanismen kunde dessutom med en dylik anordning tills vidare bibehållas". Han säger: *tills vidare* — och jag har fäst mig vid dessa ord och trott, att det icke skall dröja länge, förr än man kommer med en modell, som anses vara bättre än den nu ifrågavarande. Det står längre ned på samma sida, då han talar om andra gevär, som utlandet anskaffat, att man borde kunna erhålla ett gevär, som, om än ej i eldhastighet likställt med de nyaste vapnen, "dock under fortsatt eldgifning vore dem i detta afseende föga underlägset". Han erkänner således, att de gevär, vi nu skola få, icke äro de allra bästa, utan äro rätt underlägsna och således, enligt min uppfattning, något sämre än dem de hafva i utlandet. Han säger vidare på samma sida, att förändringen af den gamla modellen visserligen bör kunna göras, men icke i tillräckligt antal, utan att det får göras en del nya. För min del hade jag trott, att det skulle vara skäl att låta de gamla gevären tills vidare vara, och om man beslöte sig för en ny gevärstyp börja göra nya, till dess man finge ett visst antal af dem, och sedan, när så lämpade sig, förändrade de gamla. Då jag har en sådan uppfattning rörande de nu

föreslagna gevären och tror, att de icke äro så bra som från andra håll uppgifves, och då man vet, att i utlandet experiment göras med nya gevär och nya rön ständigt framkomma, skall jag be få yrka bifall till min i ämnet afgifna reservation.

Angående förändring af arméns nuvarande gevär och karbiner.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Punkterna 33—37.

Biföllos.

Punkten 38.

Till *skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande*, hade Kongl. Maj:t för år 1890 äskat ett extra anslag af 45,000 kronor, eller lika belopp, som i nu gällande riksstat finnes för ändamålet anvisadt, men hemställde utskottet, att för ifrågavarande ändamål ett extra anslag af 30,000 kronor måtte för år 1890 anvisas.

Angående anslag till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande.

Efter uppläsande häraf anförde:

Chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Detta anslag hemställer jag till kammaren måtte få utgå med samma belopp som förut, eller 45,000 kronor. Det är icke bra, när anslagens storlek vexlar allt för mycket, om man skall försöka sköta dem för hela landet. Om man tager särskildt detta anslag, så har det vexlat alldeles orimligt. Det började 1864 och var i tre år 65,000 kronor, sedan i tre års tid 90,000 kronor och dessutom anvisades ett extra anslag af 137,250 kronor till inköp af gevär. Sedan var det ett par år 70,000 kronor och sedan 100,000 kronor i fem år. Men Kongl. Maj:t hade hela tiden sökt hålla sig inom vissa gränser, som voro temligen låga, och använde icke hela detta anslag af 100,000 kronor, utan stora besparingar uppstodo, hvarför det sattes ned till 50,000 kronor i tre år och sedan till 30,000 kronor i tre år. Under dessa tre år åtos upp besparingarna och 1883 höjdes det i fem år till 80,000 kr. Sedan nedsattes det till 45,000 i två år. Då det sattes ned från 80,000 kronor till 45,000 kronor, fick Kongl. Maj:t rätta sig derefter och kasta om order och bestämmelser angående anslaget till skarpskyttegillen och skarpskytteföreningar. Sjelfva det s. k. skarpskytteväsendet med exercis och dylikt upphörde till större delen och skarpskytteföreningarna ombildades till skytteföreningar. Dessa skytteföreningar göra stor nytta och äro icke så få. Här finnas 110 skyttegillen och 36 skarpskytteföreningar, som få bidrag från staten, och antalet medlemmar i dessa uppgår till öfver 17,000. Dessa få bidrag dels med en krona per man för anskaffande af ammunition och dels en krona för skjutpremier vid de länsvis anordnade allmänna skjutäfflingarna. Tager man dessa två kronor per man, är man genast

*Angående
anslag till
skarpskytte-
väsendets och
skjutskicklig-
hetens be-
främjande.*

(Forts.)

uppe på öfver 34,000 kronor, och sedan tillkommer kostnaden för pris vid de allmänna täfvingarna här i Stockholm eller 7,500 kronor. Vidare komma till i landsorten arrendeafgifterna för skjutbanorna, som äro fixa utgifter.

Under dessa senare år har det varit ganska svårt att få detta anslag af 45,000 kronor att räcka till. Det har hjälpts derigenom, att Kongl. Maj:t, som alltid hållit sig inom anslaget gränser, haft behållningar å detsamma. Nu äro dessa behållningar slut. Det står visserligen i en bilaga till statsutskottets betänkande upptaget en behållning af öfver 5,000 kr. Det är nog efter böckerna riktigt, men jag har tagit närmare reda på saken och funnit, att det förhåller sig så, att dessa 5,000 kronor äro redan anvisade, men ännu icke redovisade, hvarför de icke kunnat i böckerna afföras. Skulle en nedsättning från 45,000 kronor till 30,000 kronor ega rum, kan det icke gå på mer än ett sätt, ty då är det så godt som slut med alla landets skytteföreningar, då man icke kan begära, att dessa skola af sig sjelfva och utan understöd kunna uppehållas. De kosta redan nu ganska mycket tid och penningar. Man finge då kasta om alltsammans och taga dessa 30,000 kr. till ett par, tre stora täfvingsskjutningar. Det vore i alla fall synd att döda hela denna rörelse, som efter min öfvertygelse numera kommit in i rätta spår, nemligen såsom skytteföreningar.

Jag vill erinra om ännu en sak, nemligen om den nya gevärsmodellen. Då dessa 8-millimeters gevär, som skjuta så säkert, komma att bli införda, blir säkerligen intresset mycket större, och dessa föreningar komma då att kosta på sig en hel del, men då behöfves understödet från statens sida ännu bättre. Jag är öfvertygad om att herrarne i hvar sin landsände hafva skytteföreningar, som väcka intresset och underhålla hågen för skjutöfningar och, mot ett bidrag, som icke kostar staten något, höja skjutskickligheten i riket. På grund af hvad jag nu anfört, får jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Werner: Herr talman, mine herrar! Det kan väl tyckas temligen onödigt att nu uppträda, då utskottet enhälligt tillstyrkt nedsättning af anslaget, men som Första Kammaren redan antagit Kongl. Maj:ts förslag, skall jag be att få yttra några ord, i synnerhet som summan är så obetydlig, att den knappt inverkar på budgetens ställning, så att äfven de, som vilja spara, borde kunna bevilja detta ringa belopp af 45,000 kronor till skarpskytteföreningarna och skyttegillena.

När skarpskytterörelsen för många år sedan började, emottogs den öfver hela landet med den allra största entusiasm, och om den då blifvit omhuldad af vederbörande, hade den troligen kommit att utveckla sig på ett tillfredsställande sätt. Jag vill icke påstå, att den skulle hafva gått så långt som i England, der denna rörelse utvecklats till en fullständig fältarmé med tre olika vapenslag, men skulle dock hafva kunnat blifva af ganska stor betydelse för vårt framtida försvar.

Hvar och en, mine herrar, behöfver efter arbetstidens slut sysselsätta sig med något, som är rekreerande för kropp och själ, och i

det afseendet tror jag, att den verksamhet, som skarpskytteföreningarna och skyttegillena utveckla, är ganska tillfredsställande, ty den är både nyttig och helsosam för individen, på samma gång som den väcker en varm och innerlig fosterlandskänsla hos befolkningen. Att på sådant sätt använda sina lediga stunder måste anses mycket mera tillfredsställande än att besöka anarkist- och socialistmöten, såsom befolkningen nu börjat göra, och detta är en åsigt, som jag tror hvar och en bör hylla.

Då nu, såsom herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrat, en nedsättning af anslaget skulle verka fullkomligt dödande på denna institution, ber jag få hemställa om afslag å utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lyth: Herr talman, mine herrar! Det skulle väl ej behöfva sägas så mycket, sedan herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrat sig så vidlyftigt i frågan och lemnat de sifferuppgifter, som erfordrats för att belysa densamma; men jag vill dock uttala, att jag ej kan dela den siste talarens tro, att denna kammare icke skulle lyssna till Kongl. Maj:ts framställning, ty det fins många och goda skäl, som tala för bifall till denna. Jag skall nu be att få säga några ord om skjutskickligheten och att få lemna en del upplysningar om Stockholms skarpskytteförening, hvilka äro ganska upplysande. Såsom herrarne torde påminna sig, beslöt Riksdagen 1887 att nedsätta det dåvarande anslaget från 90,000 till 45,000 kronor, och nu har utskottet velat ytterligare nedsätta det med $33\frac{1}{3}$ procent eller till 30,000 kronor. Jag tror emellertid, att det ej vore rätt att nu nedsätta ett så nyttigt anslag som detta, ty här, mine herrar, är det icke så mycket fråga om skarpskytteväsendet. Skarpskyttecorpserna, som på 1860-talet omfattades med så stort intresse inom hela riket, hafva numera gått tillbaka och äro ganska obetydliga, och den faktiska orsaken härtill är, att skarpskyttarne sjelfva måste bestå sig uniform, gevär och ammunition. Det lilla anslag, som under årens lopp kom från statsverket, hjälpte visserligen till något, men var ej tillräckligt för att hålla intresset för denna rörelse vid magt.

Man bör tänka sig att, då en person ingick i en sådan förening, måste han sjelf bekosta både uniform, gevär och ammunition, och detta blef naturligtvis för den mindre bemedlade ganska tryckande. Fick han understöd af staten, så blef det lättare, men i annat fall måste han utgå ur föreningen, och följden blef, såsom ock visade sig under de följande åren, att intresset till den grad minskades, att numera fins det blott några få corpser qvar med ett litet antal medlemmar.

Jag vill nu, såsom jag lofvade, nämna några ord om Stockholms skarpskytteförening. Af det anslag, 45,000 kronor, som Riksdagen för år 1888 anvisade, har denna endast fått 399 kronor, och af detta belopp användes 319 kronor 20 öre till skjutpremier och 79 kronor 80 öre till ammunition. Till instruktörer, som naturligtvis måste finnas, har i denna förening icke utgått ett enda öre. Det står visserligen på 57:de sidan i utskottets betänkande, att till instruktörers aflöning, skarp ammunition, målskjutningspremier m. m. blifvit anvisade 28,969

*Angående
anslag till
skarpskytte-
väsendets och
skjutskicklig-
hetens be-
främjande.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
skarpskytte-
väsendets och
skjutskicklig-
hetens be-
främjande.
(Forts.)*

kronor, men detta anslag har utgått till skyttegillena i det öfriga landet och icke till Stockholms skarpskytteförening, som ej fått ett öre. Vidare har till en skuttäfling för Stockholms stad och län utgått 654 kronor till säkerhetsåtgärder vid skjutbanan 500 kronor och till skyttemärken öfver hela riket 1,610 kronor. Huru långt skall man komma med sådana anslag? Det blir på det sättet alldeles omöjligt för dessa skarpskyttecorpsor och skytteföreningar att existera. Emellertid har utskottet nu föreslagit att nedsätta detta anslag med 15,000 kronor, utan att jag kunnat finna, att utskottet förebragt något egentligt skäl härför. Utskottet säger visserligen, att anslaget kunde till större gagn användas till fyllande af andra försvarsbehof, såsom bestyckning af våra fästningar. Men huru långt kommer man väl härutinnan med 15,000 kronor? Större gagn tror jag det vore att lemna dem till skarpskytteföreningarna eller snarare sagdt till skyttegillena, ty det är visst, att icke kommer en soldat långt, om han icke kan skjuta säkert samt har säker arm och säkert öga. Men det är icke nog härmed, utan han måste ock hafva något reda på, huru en trupp skall sköta sig, då den kommer ut i krig. Icke duger det, att en soldat ställer sig på en hög kulle och sigtar mot fienden, utan han måste skydda sig antingen bakom en kulle, bakom en sårad kamrat eller bakom ett träd, ty annars blir han ju sjelf en skottafla för fienden. Herrarne anse måhända det litet löjligt, att jag yttrar mig så, som jag nu har gjort, men jag har något reda på saken och tror icke, att någon kan vederlägga hvad jag nu sagt.

Emellertid anhåller jag, herr talman, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Herr Nordenfelt: Herr talman! Efter de föregående anförandena är det icke mycket att tillägga, i synnerhet sedan den siste talaren uppdragit eldtaktikens grunddrag. Men jag anser dock af nöden att yttra några ord.

Det är hårdt för dessa skyttegillen, hvars berättigande jag icke tror någon af herrarne vilja jäfva, att nu, när Riksdagen beslutat införande af nya gevär och då troligen gillenas medlemmar skola låta sig angeläget vara att skaffa sig dessa gevär af mindre kaliber, nödgas bekosta den förlängning och förändring af sina skjutbanor, som ovilkorligen måste ske, då dessa gevär med större porté börja komma i bruk. De måste dessutom vidtaga en del vidlyftiga och dyrbara anordningar för vinnande af ökad säkerhet vid skjutplatserna; och då redan nu deras omkostnader sträcka sig ganska djupt in i deras klena kassar, komma sannolikt de af denna gevärsförändring förorsakade utgifterna att blifva så betydliga, att de skola dräpa hela denna nyttiga rörelse. Detta tycker jag är origtigt, när man icke genom denna nedsättning kan bespara mera än ett så pass obetydligt belopp.

På denna grund får jag tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Jag ber få förena mig med den siste talaren. Jag tror verkligen, att statsutskottet anfört särdeles klena

skäl för denna nedsättning. Det är väl alldeles gifvet, att, om man icke kan öfva vårt folks skjutskicklighet, blir det icke mycket bevändt med det i krig. Det anslag, som hittills härför har utgått — 45,000 kronor, är jemförelsevis en liten summa. Särskildt ett af de skäl statsutskottet anfört, tyckes mig vara litet egendomligt. Utskottet vill hänvisa Kongl. Maj:t att använda detta anslag till bestyckande af våra fästningar. För min del hade jag föreställt mig, att man icke behöfver säga till Kongl. Maj:t härom, emedan det väl lär vara Kongl. Maj:ts ensak att fundera ut, om våra fästningar behöfva bestyckas mera, än som nu är fallet och om sådant finnes nödigt, kommer Kongl. Maj:t nog in till Riksdagen och begär anslag till sådant ändamål, utan att Riksdagen behöfver peka derpå. Jag anhåller därför om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Angående
anslag till
skarpsskytte-
väsendets och
skjutskicklig-
hetens be-
främjande.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Truedsson*.

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Det har sagts att man i denna fråga anfört klena skäl för den föreslagna nedsättningen. Jag tror icke det, utan de äro nog rätt bra, och de hafva äfven i Första Kammaren beaktats så, att Kongl. Maj:ts förslag der gick igenom med endast några få rösters öfvervigt. Och nog är äfven den uppfattningen riktig, att dessa skarpskytteföreningar gått tillbaka, men om kammaren vill gifva detta anslag, skall jag icke mycket sätta mig deremot, utan jag skall gifva mig, fast jag tror att skälen emot äro ganska goda.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf först proposition på bifall till utskottets hemställan och derefter på afslag å densamma i hvad den skiljde sig från Kongl. Maj:ts framställning och bifall till denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Då votering emellertid begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 38:de punkten af utlåtandet n:o 5, i hvad denna skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, bifaller denna senare oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan oförändrad.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 80 ledamöter röstat ja, men 91 nej; hvadan kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 47, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1888 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar;

n:o 48, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för ett åt Kristianstad—Hessleholms jernvägsaktiebolag beviljad lån;

n:o 49, angående dels arbetet å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866; dels väckt motion om inköp af namnregister till borgare- och bondeståndens protokoll från samma tid; och

n:o 50, med anledning af väckt motion om ändring i villkoren för lån ur odlingslånefonden; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial:

n:o 3, med anledning af kamrarnes olika beslut vid behandling af utskottets utlåtande, angående väckt motion om inrättande af en ny jordbrukshypotekskassa m. m.; och

n:o 4, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets kansli.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 3.

Anmäldes och godkändes lagutskottets nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förändrad lydelse af 17 kap. 12 § handelsbalken; och

n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. Svensson* i Bossgården under 14 dagar fr. o. m. den 15 dennes,

herr *A. Westrin* under 14 dagar fr. o. m. den 13 dennes,

herr *J. Petersson* i Boestad under 11 dagar fr. o. m. den 9 dennes,

herr *I. Månsson* under 12 dagar fr. o. m. den 11 dennes, och

herr *J. Bengtsson* i Gullåkra under 14 dagar fr. o. m. den 11 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,45 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.